

UNESCO

komt met KWALO(QPE)-visie

Begin 2015 verscheen Quality Physical Education (QPE) - Guidelines For Policy-Makers van de UNESCO, een QPE-visie van deze internationale organisatie. Waarom meent de UN dat dit nodig is en wat hebben we in Nederland aan deze visie?

TEKST JO LUCASSEN

De KVLO heeft al jaren een KWALO-traject waarmee scholen de onderlinge samenhang en daarmee de kwaliteit van een sectie LO (of iedere andere sectie) kan verbeteren en zo ook de kwaliteit van het vak. Daarover staat in dit blad op pagina 38 een verhaal. Dit Unescoartikel gaat over de kwaliteit van LO zelf op macroniveau. Om verwarring met ons eigen KWALO-traject te voorkomen gebruiken we hier de Engelse afkorting (QPE).

Waarom is een QPE-visie nodig?

Deze beleidsrichtlijnen voor Quality Physical Education zijn door UNESCO ontwikkeld in samenwerking met de Europese Commissie, het Internationaal Olympisch Comité (IOC), de Internationale Raad voor Sportwetenschappen en Lichamelijke Opvoeding (ICSSPE), UNDP, UNICEF, UNOSDP en de WHO. Ze moeten beleidsmakers (zoals gemeentelijke afdelings-

het aanbod van lichamelijke opvoeding dragen bij aan de verdere groei van de problemen. Ook los van dit belang voor de gezondheid, is het volgens de UNESCO essentieel dat overheden de rechtmatige plaats van het vak LO in het curriculum door beleidsmaatregelen borgen en dat op die manier alle leerlingen van de deelname daaraan profiteren.

Waarom zouden overheden in LO moeten investeren?

UNESCO en partners noemen als redenen:

- *Fysieke alfabetisme en maatschappelijke participatie*

Lichamelijke opvoeding is het enige vak in het curriculum waarin het lichaam en fysieke competenties centraal staan en deze competenties worden verbonden met leren en communicatie op basis van waarden. Fysieke geletterdheid wordt omschreven als motivatie, zelfvertrouwen, fysieke competenties, kennis en inzicht die vereist zijn om levenslang fysiek actief te zijn en is gerelateerd aan vaardigheden, kennis en informatiegebruik voor een gezonde levensstijl (Whitehead, 2001).

Bewegingsonderwijs vormt volgens de opstellers een belangrijke educatieve toegangspoort voor de ontwikkeling van 21^e eeuwse vaardigheden. Zij haken hierbij aan bij de door de UN vastgestelde Post 2015 Ontwikkelingsagenda. Het onderwijs tot wereldburgers richt zich volgens deze agenda op leren 'kritisch, creatief en innovatief' denken, probleem oplossen en beslissen, op niet-cognitieve vaardigheden zoals empathie, openstaan voor andere ervaringen en perspectieven, interpersoonlijke / communicatieve vaardigheden en het vermogen om te netwerken

Beperkingen in het aanbod van lichamelijke opvoeding dragen bij aan de verdere groei van de problemen

hoofden of leidende ambtenaren binnen ministeries) stimuleren meer voor het vakonderwijs te doen.

De UNESCO stelt vast dat het vak lichamelijke opvoeding in alle delen van de wereld onder druk staat en het lesaanbod overall terugloopt. Zij roept op tot actie, omdat tegelijkertijd de lichamelijke inactiviteit wereldwijd toeneemt met alle daarbij behorende ziekterisico's. Beperkingen in

en interacteren met mensen van verschillende achtergronden en afkomst. QPE biedt uitgesproken kansen voor het verwerven van deze vaardigheden, die leiden tot zelfverzekerde en sociaal verantwoordelijke burgers. Onlangs is dit onderstreept in de Declaration of Berlin 2013 tijdens de World Sports Ministers Conference (MINEPS V): *“Physical education is the most effective means of providing all children and youth with the skills, attitudes, values, knowledge and understanding for lifelong participation in society.”*

- *Academische prestaties*

Regelmatige deelname aan gedegen lichamelijke opvoeding en aan andere vormen van lichamelijke activiteit kan het concentratievermogen van leerlingen verbeteren, hun cognitieve controle en verwerking verbeteren.

- *Inclusie*

Kwaliteitsvolle lichamelijke opvoeding is een werkplaats voor integratie in de samenleving, vooral in termen van overwinnen van stigma en stereotypen.

- *Gezondheid*

Lichamelijke opvoeding is DE toegangspoort voor levenslange deelname aan fysieke activiteit. Belangrijke doodsoorzaken wereldwijd zijn ziekten verbonden met lichamelijke inactiviteit, zoals obesitas, hart-en vaatziekten, beroerte, kanker, chronische ademhalingsziekten en diabetes. In feite kunnen 6 en 10% van alle sterfgevallen bij niet-overdraagbare ziekten worden toegeschreven aan lichamelijke inactiviteit.

Hoezo UNESCO?

Het lijkt soms of de discussie over het belang van voldoende en goed bewegingsonderwijs alleen een Nederlandse of Europese kwestie is. Wie de laatste jaren deelnam aan internationale ontmoetingen zal hebben geconstateerd dat soortgelijke debatten over de rol van sport en bewegen in de samenleving en wat onderwijs daarin betekent

Motorische basisvaardigheden zijn een kernelement van de fysieke geletterdheid

wereldwijd spelen. Juist ook in de derde wereld. Met de globalisering komen deze gedeelde vraagstukken steeds duidelijker op de internationale politieke agenda te staan. Het is niet verassend dat de UNESCO c.s. nu komen met een krachtig pleidooi voor QPE. De UNESCO promoot al sinds 1952 actief de sector overschrijdende potentie en kracht van lichamelijke opvoeding en sport. In 1978 werd dit formeel bekrachtigd in een UNESCO-Handvest Lichamelijke Opvoeding en Sport waarin bewegingseducatie is gedefinieerd als een fundamenteel recht voor iedereen en een essentieel element van levenslang leren.

Wat houdt de QPE-visie in?

Quality Physical Education (QPE) wordt omschreven als de geplande, voortgaande, inclusieve leerervaringen die deel uitmaken van de leerplannen voor voorschoolse educatie, primair en voortgezet onderwijs. In dit opzicht vormt QPE het fundament voor een levenslange deelname aan lichamelijke activiteit en sport. Deze aan kinderen en jongeren geboden leerervaringen dienen aan te sluiten bij hun ontwikkeling, zodat zij worden geholpen zich de motorische vaardigheden, kennis en sociale en emotionele vaardigheden eigen te maken die voor een fysiek actief leven nodig zijn (cf. Association for Physical Education (afPE) Health Position Paper, 2008). Unesco onderscheidt PE duidelijk van physical activity (PA), dat alle energievergende vormen van bewegen omvat, zoals tuinieren.

De opstellers achten drie elementen essentieel voor het bereiken van een inclusief hoogwaardig LO aanbod:

- 1 Bescherming en zorg voor leerlingen. Hier wordt meer specifiek gewezen op de risico's van intimidatie, pesten en misbruik die in opvoedingssituaties aanwezig zijn. De zorgvuldige rekrutering van leerkrachten is daarom essentieel.
- 2 Fysieke geletterdheid. LO moet fysieke geletterdheid van kinderen en jongeren bevorderen door een doorlopend aanbod gedurende de hele schoolperiode. Motorische basisvaardigheden zijn een kernelement van de fysieke geletterdheid en voor de ontwikkeling tot gezonde, vaardige en actieve burgers.
- 3 Inclusiviteit, waarmee wordt bedoeld dat het onderwijs zo wordt aangeboden dat ook gehandicapten, meisjes en minderheden volledig en succesvol kunnen participeren (zie figuur).

Het nationale beleid kan op deze drie kernelementen worden getoetst en hervormd tot een nationale strategie voor QPE waarbij de verbetermaatregelen zich richten op de volgende bouwstenen:

- flexibele leerplannen
- lokale partnerships
- monitoring en kwaliteitsborging
- opleiding, voortgaande scholing en plaatsing van (vak)leerkrachten
- accommodaties, materialen en apparatuur.

Wenselijke acties zijn volgens de samenstellers

- Borgen dat kwaliteitsvolle PE een kernonderdeel is van de leerplannen.
- Stimuleren van inclusieve en innovatieve benaderingen van kwaliteitsvolle PE.
- Aanzetten tot sector overschrijdend overleg.

- Investeren in de lerarenopleidingen en de professionele ontwikkeling.
- Steun geven aan school-sport partnerships.

Wie moet er in actie komen?

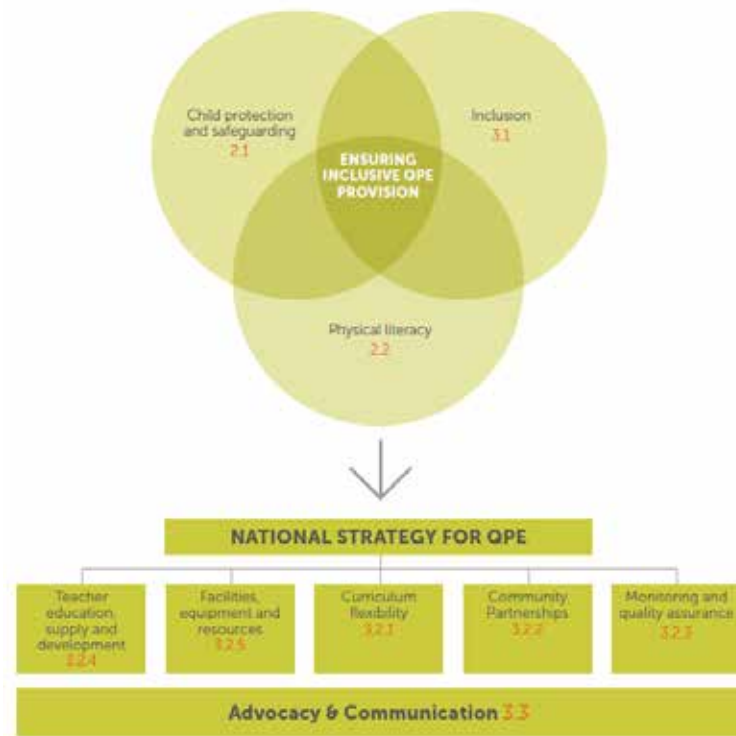
Om de eerder genoemde voordelen van lichamelijke opvoeding volledig te realiseren zijn overheidsinvesteringen, een ondersteunende omgeving en hoge kwaliteit bij de uitvoering van het onderwijsprogramma vereist. De opstellers roepen overheden en andere partijen op de stand van zaken in het land kritisch te bekijken en gerichte verbeteracties te ondernemen. In het rapport wordt stap voor stap aangegeven hoe een grondige doorlichting van LO beleid en -aanbod in elk land kan plaatsvinden. Deze stappen om tot een inclusieve QPE beleidssituatie te bereiken zijn:

- 1 Voer een nationale behoeftenanalyse uit voor het QPE aanbod, met een focus op inclusieve praktijk
- 2 Licht de bestaande financieringsmodellen voor QPE en QPE Teacher Education door, het bewezen rendement op investeringen meewegend die daaruit voortvloeien in zowel sociaal en economisch opzicht
- 3 Pas de wettelijke kaders aan die voor QPE bestaan in overeenstemming met de internationale conventies, verklaringen, aanbevelingen en goede praktijken

bewegingseducatie is gedefinieerd als een fundamenteel recht voor iedereen en een essentieel element van levenslang leren

- 4 Start intersectoraal overleg over de inbedding van voldoende QPE in de curricula
- 5 Ontwikkel een nationale strategie voor een voldoende QPE aanbod, geflankeerd met instrumenten en mechanismen om de effecten te kunnen vaststellen
- 6 Mobiliseer publieke supporters van het recht van toegang tot bewegingsonderwijs voor iedereen
- 7 Bevorder consensus over de principes voor inclusieve QPE en over een gedeelde pedagogische werkwijze voor iedereen die bij lichamelijke opvoeding, sport en bewegingsactiviteiten met jonge mensen werkt
- 8 Ondersteuning onderzoeksprogramma's die bijdragen aan de wetenschappelijke basis voor de opbrengsten van QPE op sociaal, educatief, economisch en gezondheidsgebied
- 9 Versterk lokale initiatieven gericht op ontwikkeling van en innovatie binnen het aanbod QPE

Figure 2: Core aspects of inclusive QPE provision¹⁸

- 10 Bevorder dat in de lerarenopleidingen lichamelijke opvoeding de belangrijke rol van QPE wordt benadrukt in het bevorderen van all round ontwikkeling van individuen, waarbij niemand wordt uitgesloten, de maatschappelijke veranderingen aangaande gezondheid en bij de introductie in een gezonde, actieve levensstijl.

Welke aanknopingspunten bieden de QPE guidelines voor Nederland?

Het is duidelijk dat deze kwaliteitsrichtlijnen vooral bedoeld en interessant zijn voor landen die nog wat achterhinken bij de welvarende westerse landen. Die zullen zeker hun voordeel kunnen doen met de in het stuk beschreven visie, argumentatie, werkwijze en benchmarks. In Nederland is op dit terrein al veel gebeurd. Denk aan zaken als het kwaliteitsonderzoek van Harry Stegeman, 'Brede analyses van de stand van zaken, de toekomstvisie Human Movement & Sport 2028' en de al genoemde KWALO trajecten van de KVLO. Maar ook voor Nederland kan het stuk een basis vormen om het debat met anderen te voeren over kwaliteitsvolle lichamelijke opvoeding. De stand van zaken, zoals recent opgemaakt in de Rapportage Sport 2014 (Lucassen & Reijgersberg 2014) laat zien dat er nog ruimte is voor verbetering, bijvoorbeeld waar het gaat om evenredige deelname (vmbo, minderheden) en het realiseren van fysieke geletterdheid. ■

Referenties:

- Quality Physical Education (QPE) - Guidelines For Policy-Makers
 UNESCO – Social and Human Science Sector
 Parijs, 2015 – download op <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/physical-education-and-sport/quality-physical-education/policy-project/>
 Whitehead, M. (2010). *Physical Literacy throughout the Lifecourse*. London, Routledge.
 Lucassen, Jo en Niels Reijgersberg (2014) Sport en onderwijs. In: Tiessen-Raaphorst, A. *Rapportage sport 2014*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. Pag. 201-222

Contact:

jo.lucassen@kvlo.nl